

A Szekszárd-palánki jégkorvégi őstelep

1957–58-ban Szekszárdon, a palánki határban a Sió-gát átépítése során nagyobb arányú földkitermelés folyt. Eközben avar sírok kerültek elő. A sírok feltárására kiküldött régészek (Pusztai R., Salamon Á. és Török Gy.) a sírok szintje alatt pattintott kőeszközöket találtak. 1957. októberben és decemberben leletmentésszerűen, majd 1958. májusában és 1960. szeptemberében ásatással feltártuk a kőeszközélfordulás hozzáférhető területét és hazai viszonylatban meglehetősen gazdag és főként igen fontos korszakból származó leletanyagot és megfigyeléseket gyűjtöttünk.

A palánki avar és őskőkori lelőhely Szekszárdtól ÉÉK-re, a palánki gazdasági épületek mellett – és feltehetőleg alatt – terül el, az országút és a vasúti töltés között, közvetlenül a műút keleti oldalán. (1. kép.)

A lösszel fedett szekszárdi dombok ÉK-i végződése volt ez a terület a jégkor végén, amely mellett már a Duna valamelyik oldalága kanyaroghatott, s a település a vízpart mellett az alacsonyabb ártéri teraszt foglalta el. A terület az év szárazabb szakaszaiban volt csak lakható, különben sekély víz fedte.

A leletmentés és ásatás folyamán mintegy 250 kőeszközt, kb 300 nagyobb és 200 apró megmunkált és megmunkálatlan kovaszilánkot gyűjtöttünk, s hat kisebb méretű, kb 0.5 m átmérőjű szenes, átégett területet figyelünk meg – sajnos a gyorsütemű földmunka következtében meglehetősen hiányosan. Telepjellegre vall még néhány rosszmegtartású, fosszilizálódott csonttöredék is. (2. kép.)

A gyűjtött eszközök közül legjellemzőbbek a különböző vakarók, amelyek az eszközelet egynegyedrészt képviselik. Közös jellemzőjük a kis méret, a meglepően szép kidolgozás és az, hogy a legkésőbbi jégkorban és a mezolitikumban – különösen az azili kultúrában – európaszerte elterjedt típusokat képviselik: a rövid vakarópengéket, a köralakú és félköralakú vakarókat, továbbá a szélesen ívelt élű vakarókat, stb. (3. kép, 1–11.)

Néhány olyan eszközt is találtunk, amelynek laposabb retusa van, éle csak enyhén ívelt, vagy másfajta lefutású; ezeket kaparóként határoztuk meg. (3. kép, 13.)